OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Lainsäädäntöneuvos Virpi Koivu

21.9.2026

HE 46/2026 vp; kommentit asiantuntijoiden ehdotuksiin

Aineellinen viittaussäännös rikoslakiin

Professori Melander kiinnittää lausunnossaan huomiota julkisyhteisön työntekijöiden osalta siihen, että rikoslain 40 luvun 12 §:n 2 momentti sisältää näiden henkilöiden osalta nimenomaisen viraltapanon poissulkevan maininnan. Professori Melander katsoo, että tällainen mainin voisi olla selvyyden vuoksi syytä lisätä myös vastineessa ehdotettuihin tietosuojalain ja rikosasioiden tietosuojalain aineellisiin viittaussäännöksiin.

Professori Mäenpää katsoo, että viittaussäännöksen soveltamisala tulisi säännösperusteisesti ulottaa myös julkista luottamustehtävää hoitavaan henkilöön. Professori Mäenpää viittaa ehdotuksen osalta itsehallintoyhteisöjen kuntien ja hyvinvointialueiden monijäsenisiin toimielimiin, joilla on henkilötietojen käsittelyyn liittyviä tehtäviä, esim. varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen toteuttamisen osalta.

Kommentit: Henkilö on mahdollista panna viralta myös muista tehtävistä kuin viroista. RL 40 luvun 10 §:ssä ei ole viraltapanoseuraamusta, jolloin sitä arvioitaisiin RL 2 luvun säännösten perusteella. Kummankin lain säännökseen voi asian selventämiseksi lisätä viraltapanon poissulkevan maininnan.
Virkarikoksia koskevan rikoslain 40 luvun 12 §:n 1 momentin soveltamisalasäännöksessä säädetään nimenomaisesti, että tämän luvun virkamiestä koskevia säännöksiä sovelletaan myös julkista luottamustehtävää hoitavaan henkilöön (ja julkista valtaa käyttävään henkilöön). Siten julkista luottamustehtävää hoitavat henkilöt ovat jo suoraan sen perusteella rikosoikeudellisen virkavastuun piirissä. Huomioiden kuitenkin OM:n vastineessa esitetyn aineellisen viittaussäännöksen sanamuodon (viranomaisen ja julkisyhteisön palveluksessa oleva henkilö), myös tältä osin selvennyksen voisi tehdä.
Em. kommentit huomioiden viittaussäännös voisi olla tietosuojalain osalta seuraavanlainen:

> Viranomaisen tai julkisyhteisön palveluksessa olevaan henkilöön sekä **julkista luottamustehtävää hoitavaan henkilöön** sovelletaan, mitä rikoslain 40 luvussa säädetään, hänen rikkoessaan tietosuoja-asetuksessa ja tässä laissa rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän vastuulle kuuluvia velvoitteita. Rikoslain 40 luvun 9 ja 10 §:ää sovelletaan 12 §:n 2 momentin estämättä myös julkisyhteisön työntekijään **viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta**.

Rikosasioiden tietosuojalain säännökseen ensimmäistä lisäystä ei tarvita, koska julkista luottamustehtävää hoitavat eivät ole rikosasioissa toimivaltaisia viranomaisia eivätkä siten käsittele henkilötietoja sen soveltamisalalla. Toinen lisäys on perusteltua tehdä myös siihen.

Rikosasioiden tietosuojalain 51 §

Professori Mäenpään lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että Ministeriön vastineen mukaan 2. lakiehdotuksen 51 §:stä poistettaisiin lisäksi voimassa olevan säännöksen 10 kohta, jonka mukaan

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Meritullinkatu 10 00170 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

tietosuojavaltuutettu voi ”määrätä rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän saattamaan käsittelytoimet tämän lain säännösten mukaisiksi, tarvittaessa määrätyllä tavalla ja kohtuullisen määräajan kuluessa”. Tämän toimivaltasäännöksen poistamiselle ei ole esitetty perusteluja, eikä sen poistamista voida lausunnon mukaan pitää aiheellisena.

Kommentit: Esityksen 2. lakiehdotuksella ehdotetaan muutettavaksi 51 §:ää. Jos lakiehdotuksesta poistetaan 51 §, kyseisen pykälän voimassa olevat säännökset eivät muutu. Määräyksenantovaltuus sisältyy voimassa olevaan 51 §:ään. Siinä tapauksessa, että hallintovaliokunta poistaa hallinnollisten seuraamusmaksujen määräämistä koskevat säännökset lakiehdotuksista, kyseinen pykälä tulisi poistaa kokonaan.

Seuraamusmaksun vanhentuminen

Käräjäoikeus kiinnittää erillisenä asiana huomiota ehdotukseen tietosuojalain 24 §:n 5 momentin muuttamisesta. Käräjäoikeus toteaa, että muutosehdotus vaikuttaa sanamuotonsa puolesta johtavan epätarkoituksenmukaisiin tilanteisiin. Esimerkiksi kaksi vuotta kestäneen rikkomuksen tai laiminlyönnin vanhentumisaika näyttäisi jäävän paljon lyhyemmäksi kuin yksittäisen rikkomuksen tai laiminlyönnin vanhentumisaika. Jatkuvan rikkomuksen tai laiminlyönnin asettaminen eri asemaan kuin yksittäisen rikkomuksen tai laiminlyönnin ei vaikuta perustellulta. Nykyinen muotoilu vaikuttaa toimivalta. Mikäli 10 vuoden vanhentumisaikaa pidetään liian pitkänä, on sen lyhentämistä mahdollista harkita tämänhetkisen muutosehdotuksen sijasta.

Kommentit: Ehdotettua jatkuvien rikkomusten ja laiminlyöntien vanhenemisajan lyhentämistä perustellaan hallituksen esityksessä sillä, että nykyinen kymmenen vuoden vanhenemisaika on pitkä verrattuna tuoreemmissa EU-oikeuden täytäntöönpanoon liittyvissä laeissa säädettyihin viiden vuoden vanhenemisaikoihin, ja siihen liittyy kysymys vanhenemisajan oikeasuhteisuudesta. Vaikka kymmenen vuoden vanhenemisaika voi olla perusteltu poikkeuksellisen vaikeissa ja rajat ylittävissä asioissa, joiden selvittäminen voi viedä aikaa, se voi muodostua kohtuuttomaksi erityisesti jatkuvien rikkomusten ja laiminlyöntien osalta. Muutos on lisäksi perusteltu säännösten oikeasuhteisuuteen ja oikeusturvaan liittyvistä syistä. Muutoksen taustalla on tarkasteltu myös EU:n tuomioistuimen tulkintakäytäntöä. (s. 81–82)

Asiassa on huomioitu myös yleiset lainkirjoittamista koskevat ohjeet. Vanhentumisajan pituutta on niiden mukaan syytä arvioida erityisesti rikkomuksen vakavuuden ja sen määräämisen vaativien viranomaisen selvitysmahdollisuuksien kannalta. Lievistä rikkomuksista määrättävien euromääräistesti vähäisten seuraamusmaksujen kohdalla on perusteltua säätää lyhyehköstä, alle vuoden pituisesta vanhentumisajasta. Vakavammissa rikkomuksissa, joissa sanktion määrääminen vaatii usein laajempaa selvittämistä, voidaan perustellusti säätää pitemmästä vanhentumisajasta. Sääntelyltä vaadittavan oikeasuhtaisuuden kannalta on kuitenkin yleensä suositeltavaa rajata vanhentumisaika päättymään viimeistään viiden vuoden kuluttua rikkomuksen tai laiminlyönnin tapahtumisesta. Pitempää, kuitenkin enintään kymmenen vuoden vanhentumisaikaa voidaan harkita lähinnä sellaisissa tilanteissa, joissa sanktion määräämiseen voidaan perustellusti olettaa liittyvän viranomaisvalvonnassa vaikeasti selvitettäviä seikkoja. Tällaisista saattaa olla kysymys esimerkiksi kilpailuoikeudellisten säännösten valvonnassa, joiden kohdalla sanktioiden määräämisen perusteena olevat rikkomukset saattavat tulla ilmi vasta pitkän ajan kuluttua niiden tapahtumisesta.

Ehdotuksessa on pyritty huomioimaan myös tietosuoja-asioita koskevien asioiden tosiasialliset käsittelyasiat. Ehdotetussa säännöksessä asetetaan määräaika nimenomaan seuraamusmaksun määräämiselle eikä esimerkiksi valvonta-asian vireillepanolle. Jos rikkomus tulee valvontaviranomaisen tietoon vasta lähellä määräajan päättymistä, seuraamusmaksun määräämiselle voi jäädä vain vähän aikaa siitä huolimatta, että valvonta-asia on saatettu vireille määräajan kuluessa. Jos viiden vuoden määräaika koskisi myös ns. kertaluonteisia rikkomuksia, sitä harkittaessa olisi syytä arvioida, tulisiko

valvonta-asian vireilletulolla tai valvontaviranomaisen tutkintatoimenpiteillä olla vaikutusta määräajan kulumiseen esimerkiksi siten, että määräaika katkeaisi tai keskeytyisi.

Jatkuvien rikkomusten osalta viiden vuoden määräaikaa voidaan puolestaan pitää perusteltuna siitä näkökulmasta, että määräaika alkaa kulua vasta rikkomuksen tai laiminlyönnin päättymisestä. Jos rikkomus jatkuu pitkään, määräaika ei siten kulu lainkaan rikkomuksen aikana. Nykyinen kymmenen vuoden määräaika voi tällaisessa tilanteessa johtaa seuraamusvastuun ajallisesti hyvin pitkään ulottuvuuteen. Jos esimerkiksi rikkomus on jatkunut kymmenen vuotta, seuraamusmaksu voidaan nykyisen sääntelyn perusteella määrätä vielä kymmenen vuoden ajan rikkomuksen päättymisen jälkeen.

Hallituksen esityksen sisältämässä vanhenemisaikaa koskevassa ehdotuksessa olisi syytä pitäytyä oikeasuhteisuussyistä.